

Ramon PINYOL: *Alicates*. Obres de Joan-Pere VILADECANS. Pròleg de Josep M. CASTELLET. Barcelona, Edicions del Mall, 1978. 222 ps.

L'any 1974, amb el recull *Occit enyor* (Aymà, 1975), Ramon Pinyol guanyà el premi Carles Riba. Un parèntesi de més de tres anys es tanca amb la publicació d'*Alicates*, el seu cinquè llibre fins ara. En aquesta ocasió, l'autor presenta quaranta-nou poemes aparellats amb el mateix nombre d'obres de Joan-Pere Viladecans, obres que van de la tela a l'objecte, passant per diverses realitzacions mixtes.

Els poemes, escrits a partir del 1976, es distribueixen en quatre parts de llargària similar, que no difereixen substancialment. La primera, *Els draps del boc*, agrupa dotze textos vertebrats per l'escenari natural i/o urbà. Tres dels poemes utilitzen com a motiu, alhora que les realitzacions plàstiques, indrets «típics» de Barcelona («Mitjó dalt de Montjuïc», «Tibidabo artificial» i «Rèquiem pel Born») on s'encarnen els aspectes negatius de la ciutat com a tot històric o ideològic. En aquesta secció i en la segona, *Tramoia*, el poeta és el principal protagonista en dos sentits: d'una banda, com a part integrant d'una collectivitat oprimida («Nit»); de l'altra, com a individu que cerca la seva identitat, temptativa representada en el cas més extrem per «Escamoteig. Pintura sota radiografia», on trobem nou rúbriques diferents de l'autor. Sovint, el poeta apareix en un escenari hostil i en situacions límit que semblen procedir del món de l'inconscient i del somni.

Un altre tema que anirà apareixent al llarg del llibre és la consideració del llenguatge i la pròpia funció del poeta. A la primera part, lligant amb el tema de la collectivitat, el llenguatge se li manifesta com a «hostil a l'hora del viatge / comú de tots»; la bellesa, tanmateix, representa una certa compensació («Pintura en dos actes»). L'actitud, ja concretada en el llenguatge en ell mateix, és a dir, en el llenguatge com a objecte, s'anirà fent més precisa a partir de «Crim», poema que tanca la primera part i on es comet una destrucció simbòlica: «Aquests mots / arran de la via.» L'esmicolament que s'haurà produït és explicat a la segona secció: «Tallo tant el mot, que el trenc s'independitza» («Tassa i tisores»).

Un arbre de cèrvols s'arrenca el brancam, tercera de les seccions, se centra sobretot en les execucions de Puig Antich i els cinc afusellats de setembre del 75, com l'exposició de Viladecans que n'és la base. El caràcter

més èpic fa que els poemes s'hi organitzin en versos i estrofes més regulars amb predomini de metres curts, sobretot pentasil·labs. Per una o altra raó, aquesta part és la que sembla més lligada i la que assoleix un nivell més alt d'expressivitat amb la tècnica utilitzada per Pinyol a *Alicates*, molt més depurada que no en els llibres anteriors.

La darrera secció, *Fona enlaire*, reprèn la temàtica nacionalista amb un distanciament que no existia en les dues primeres. El to dels poemes és premonitori, però no s'hi oblidava la constatació d'un present negatiu (vegeu, per exemple, «Mapa»).

Alicates aconsegueix de donar una impressió d'unitat gràcies a la tècnica emprada —l'el·lipsi en el seu grau més alt—, les associacions insòlites i la recurrència de mots i símbols. Podem percebre, entre d'altres, els de les arrels, la falç, el mar i el llamp com a forces positives en la tensió establerta; els cavalls i tot allò que s'hi relaciona, com a correlatiu de l'opressió; el pou i l'ull, elements lligats sempre a l'individu en l'acte de coneixement, etc. Altres, se'ns escapen irremissiblement malgrat llur aparició continuada. La relació entre textos i realitzacions plàstiques va de la suggerència més o menys evident («Tassa i tisores») o la glossa («A P.J.D.»), però no és mai una relació especialment il·lustrativa d'una o altra obra. Aquests possibles lligams són tractats per Castellet en un pròleg on intenta, a més, donar una interpretació global del volum; interpretació fallida, perquè li falten elements dels quals només Pinyol té la solució. Amb tot, la hipòtesi de Castellet és lúcida: alguns poemes li permeten de veure una relació d'equivalència entre els «mots» i els «daus» («Mig signe alegre, record del Mediterrani», «Gairell»); a partir d'aquí, dedueix una poètica de l'atzar com a base del treball de Pinyol.

Ara bé, quan, als *Mots de l'autor*, Ramon Pinyol vol explicar el funcionament de l'atzar i sistematitzar els resultats dels diversos llançaments de daus, el joc perd la gràcia i el poeta desautoritza la seva teoria. Si té confiança plena en el poema, com deixa entreveure, l'hauria de deixar nu d'explicacions. Justificacions d'aquest tipus revelen una inseguretat potser inexistent, però que l'obra posterior haurà de desmentir. Les possibilitats hi són, esperem que es compleixin.

MARINA GUSTÀ